

FOTO JURAJ DOZSA

„Niet čo ľutovať,“
hovorí s úsmevom
šansonierka
A. Čermáková.

„Chodím si, chodím po svete. No to je toho!, povieť. Chodím si, chodím dokola, až kým ma ten svet nezdoľá...“ spieva šansonierka, hlasová pedagogička a zároveň filmová režisérka Alena Čermáková (43). Tíško si hmkám tú melódiu s ňou a premýšľam nad tým, čo všetko sa ju už pokúšalo zdoľáť. V prvom rade neľahké detstvo po boku viac ráz trestaného otca alkoholika, ktorý tyranizoval celú rodinu. Vyrovнала sa s ním po svojom – porozprávala o ňom celému svetu v autobiografickom celovečernom filme *Vyvliekanie z vlastnej kože*. A tiež ťažká choroba, z ktorej sa dostala aj pomocou svojho učiteľa, hlasového pedagóga, liečiteľa a filozofa Františka Tugendlieba, o ktorom nakrútila film *Všetko je v nás* (1999). Pre túto ženu je šansón priam stvorený. A jej cédecčko *Šansóny a iné piesne* (2002) je dôkazom toho, že na tejto pôde je naozaj doma. Alena Čermáková dnes chystá nové CD, vyučuje spev a popritom sa venuje svojej rodine.

ŠANSONIERKA

Alena Čermáková:

NIET ČO ĽUTOVAŤ, TREBA ÍŠŤ STÁLE DOPREDU

Paul Burckhard definoval šansón ako „divadlo sveta v troch minútach“. Keby ste mali zahrať krátké divadlo svojho vlastného sveta, čo by v ňom rozhodne nemalo chýbať? Čo vás v živote najviac ovplyvnilo?

Najviac ovplyvní človeka detstvo, to je taká vstupná brána do života. Detstvo je v nás celý život. Kto sa ho vzdá príliš rýchlo, ten rýchlo starne, a kto si dieťa v sebe ponechá, môže mať fyzický vek vysoký, ale duševne bude vždy mladý. Moje detstvo formovalo aj to, že som neskôr začala spievať piesne, ktoré moji priatelia definovali ako šansón. A hoci spočiatku som sa tomuto označeniu veľmi bránila, musela som ho prijať. Áno, šansón je divadlo v troch minútach. Je to prerazprávanie príbehu, a keďže ja sa cítim ako pozorovateľ života, ktorý prerazpráva príbeh niekoho iného, pričom sa viem, myslím si, veľmi dobre vcítiť do situácie človeka, ktorého sa ten príbeh týka, skôr to vnímam cez prizmu filmu.

Asi je prirodzené, že šansón vnímate ako film. Hudba a film sa vo vás dosť prepájajú. Akoby ste zľahka odbiehali od jedného k druhému. Čomu momentálne dávate prednosť, respektíve, na čom teraz viac pracujete?

Najmenej času mi zostáva práve pre svet šansónov. Keď v tom svete nemôžem byť a nemôžem tie piesne nanovo a nanovo žiť, tak som často veľmi nervózna a rozpoltená, a to najmä

v situáciách, keď mám veľa iných povinností. Okrem spievania vlastných piesní ako hlasová pedagogička pomáhám iným spevákom odhaľovať ich svety, a to ma naplňuje a teší. No a snažím sa aj naplňovať predstavy a sny svojej rodiny. A keď toto všetko splním, tak zistím, že na môj svet mi už veľa času nezostáva. Vtedy som smutná a občas v duši nastupuje aj slzavé údolie. Myslím, že ženy to majú ťažké, lebo keď je mama mamou, naozaj mamou, nie je možné, aby sa zrazu tvárila, že musí byť iba vo svete piesní. To nejde! Takže, keby som si mohla vybrať, tak budem na 90 percent vo svete svojich piesní a tých 10 percent nechám na všetko ostatné. Ale možno aj to raz bude. Keď zdravie dovoľí, budem 60-ročná stará pani, deti budú dospelé, tak nastúpi takéto obdobie. A možno bude opäť čas ponoriť sa aj do sveta filmu, pretože odžitie bude dávať možnosť vzniku nových tém...

Na vašej oficiálnej webovej stránke máte pomerne podrobný životopis. Človek sa tam dozvie, kedy ste sa narodili, študovali, kedy ste porodili oboch svojich synov a kde všade ste účinkovali. Zarazilo ma však, že posledný údaj je z marca 2002, keď ste vydali debutový album *Šansóny a iné piesne*. Vari týmto počínom sa skončilo všetko, čo ste v živote chceli urobiť? Teraz už nič viac nechystáte?

To nie. Práve pripravujem ďalšie šansónové CD, ktoré by malo vyjsť ešte tento rok, možno niekedy na jeseň. A potom by som bola veľmi rada, keby sa otvoril priestor na koncertovanie.

Keby sa otvoril priestor na koncertovanie – čo to znamená?

To je taký začarovaný kruh. Na Slovensku je to tak, že spevák, ktorý nie je v rádiu, nie je populárny, ten, kto nie je populárny, nie je žiadaný, a teda nemôže mať koncerty. Ak niekto nie je mediálne známy, v podstate nikto si netrúfne usporiadať koncert, lebo sa bojí, že naň neprídu ľudia a bude stratový. Vlastne je to asi pochopiteľné... Je doba, ktorá ešte musí dobehnúť svoj vrchol v tom, že sa nasýtíme všetkých tých povrchnejších, lacnejších nálad, a to aj pesničkových, a začneme vyhľadávať i niečo pociťovjšie. A práve vtedy sa ten priestor môže otvoriť. Som taký blázon, ktorý neustále verí, že sa čosi – nehovorím, že vo všetkých ľuďoch – zmení. Vnímam, že ľudia sa cítia často vyprahnutí, takí robotickí alebo zneužití pracovne, finančne aj časovo. Keď v spoločnosti zaspievam niečo citlivé, zrazu vidím padať slzy ako hrachy, a to mi hovorí, že ľudia stále prirodzene cítia, len pod tlakom povinností to majú zatlačené kdesi do úzadia, a že môže vzniknúť naliehavá

potreba poplakať si, hoci aj na koncerte, alebo sa zasmiať, len niečo cítiť, cítiť, cítiť. Potom sa začne klíma v spoločnosti otáčať. A to by nebol priestor len pre mňa, ale aj pre mnohých umelcov z iných oblastí, z výtvarného umenia či divadla, kde by prišlo k súzvuku ľudských duší. Mnohokrát sa cítíme osamotení napriek tomu, že sme v spoločnosti *in a cool*.

Ako hlasová pedagogička sa stretávate s mnohými spevákmi a rôznymi, často nevyzretými hlasmi. Podieľali ste sa aj na príprave Superstar I a II. Netrápi vás, že koncertné sály zaplňajú ľudia, ktorí síce nevedia perfektne spievať, ale majú vhodný imidž?

Mne nevadí, že ľudia s *menšími* hlasmi sa vedľa presadiť. Viem totiž, že aj tí menej obdarení talentom musia urobiť obrovský kus práce, aby sa dostali tam, kde sú. Som hlasová pedagogička a moja úloha nespočíva v kritizovaní, ale v tom, aby som spevákovi, ktorý si chce naplniť svoj sen, pomohla a tešila sa s ním z jeho úspechu. Treba sa učiť mať veľkorysé srdce a mať ho otvorené pre iných. Viem, že človek, ktorý ku mne príde, je na ceste, niekam kráča a nie každý je obdarený hlasom a talentom ako Pavarotti. Ak si niekto na tej štartovacej dráhe o sebe myslí, že je Pavarotti, a jeho danosti ani zďaleka tomu nezodpovedajú, tak to je skôr pre lekára. No súdny človek vie objektívne zhodnotiť, čo v ňom je, a povie si, že nepotrebuje byť veľká hviezda, že mu stačí byť na úrovni folkového speváka, lebo v tom sa bude cítiť dobre, bude oslovovať ľudí a jeho hlas bude dobre znieť. Ak táto súdnosť tam je, naplním predstavu toho človeka a budem sa strašne tešiť. Mala som žiaka, ktorý mal 43 rokov. Bol to podnikateľ s drevom, prišiel na hodinu spevu a povedal mi: „Najväčším snom v mojom živote je urobiť si doma takú nahrávku, pri ktorej nebudem musieť použiť hal.“ (Hal je umelý prostriedok, ktorý pomôže skryť nezrovnalosti v intonácii, takže keď človek spieva falošne, hal to trochu *zaovalí*.) Takže tento muž chodil ku mne na hodiny a po nejakom čase prišiel a povedal: „Konečne sa môžem nahrávať bez halu.“ A to bolo krásne. On vedel, že nikdy nebude známa hviezda. Neskôr si však nahrál album a svoju pesničku dal do nejakého lokálneho rádia, kde v hitparáde bodovala na prvých miestach. To je úžasné, nie?

Znamená to, že každý môže viesť spievať?

Každý nie...

Podľa mňa, ľudia to berú tak, že spievanie je dar od Boha. A tak sa možno pýtajú, čo hlasový pedagóg vlastne robí? Koho učí spievať? Ak niekto má od Boha ten dar, že spievať vie, tak žiadneho pedagóga nepotrebuje, a kto ten dar nemá, tak ho to nikto nenaučí, alebo je to vari inak?

Hlasový pedagóg je na to, aby objavil všetky schopnosti speváka, ktoré dostal do vienka od Boha, aby dokázal ešte otvoriť určité komnaty a ukázal mu, že môže vspievať aj viac, vyššie v rámci svojho rozsahu. Dokáže mu upevniť ar-

tikuláciu, dych, tón ako taký. Technika, ktorou učím, je ako fitness a vďaka tomu hlas dlhodobo odoláva záťaži, ktorej sa vystavuje. Lebo mnohokrát človek spieva, ako mu zobák narástol, tón sa láme v krku, ale aby bol tón vyrovnaný, aby tam bola rovnaká farba, rovnaké napätie, istá kultivovanosť, to už buď má človek nadmerný cit, a potom je fantastický spevák aj bez pedagóga, alebo mu v tom pomôže práve pedagóg. Ak má niekto však ten problém, že nepočuje tóny, tak ho spievať nenaučí nikto na svete.

Vám spočiatku pri spievaní pomohol známy hlasový pedagóg, prvý československý profesor popového spevu, spevák, hudobník, filozof a ľudový liečiteľ František Tugendlieb. Jeho rukami prešli i takí speváci ako Hana Hegerová, Marika Gombitová či Peter Lipa. Vy ste sa navyše stali jeho blízkou priateľkou, pán Tugendlieb vás dosť ovplyvnil a dnes ste jeho pokračovateľkou, učíte spev jeho metódou. Čo vám dal do života okrem spievania?

To je veľmi ťažko povedať krátko a dobre... František je pre mňa anjel, ktorý vstúpil do môjho života, a postupne som aj ja vstupovala do jeho života, až sa naše cesty začali tak zvláštne prelínať, že sme sa stali výnimočnými priateľmi a naše priateľstvo stále trvá. Stretla som sa

s ním, keď som mala 18 rokov, a do veľkej miery formoval a vyformoval moju osobnosť. Smeroval mi filozofiu života, vnášal doň zmysluplnosť, ukazoval mi krásu mojej osobnosti, všetko to, čo sa v tom veku v človeku akosi stráca alebo sa mu to drobí. No a dal mi dôveru aj v to, aby som mohla učiť spev jeho technikou, a dokonca, keď sám prestal učiť, posielal mi svojich žiakov. Neskôr sa odsťahoval na Moravu, mne sa narodili dve deti, takže som ho dlhší čas nevidela. A keď sme sa konečne stretli, postrehla som v jeho duši hlboký smútok z osamotenosti, z toho, že okolo neho nie sú ľudia. Jeho rukami prešli tisíce ľudí, ktorých liečil, učil, ktorým vnášal filozofiu do života, a zrazu akoby tá záplava ľudí nebola. Pamätám si, že som od neho odchádzala veľmi smutná. Manželovi som vravela, že je mi smutno z toho, že František má takú zvláštnu náladu, akoby sa život končil. A na druhý deň mi napadlo: „Bože, veď ja som režisérka, ja by som mohla o ňom nakrútiť film!“ Ten film sa volá *Všetko je v nás* a nakrútila som ho v roku 1999 v STV. V podstate vrátil Františka na ďalšie desaťročie do života a ja som sa v tichosti tešila, že som mu takto aspoň sčasti mohla vrátiť to, čo mi dával celý život.

František Tugendlieb mi dal základ pochoopenia určitého božieho princípu, ktorý je vo všetkom a v každom z nás. Najviac sa mi páči jeho veta: „Když tatík smáčkne knoflík, tak to zafunguje. Ale když to neudělá...“ Musí nastúpiť radostná pokora. A vďaka týmto slovom mnohé situácie, ktoré sa na prvý pohľad javia ako životná prehra alebo neúspech, zvládam z nadhľadu a dokážem ich uniesť bez toho, že by zostali nejaké nánosy zatrpknutosti alebo čohosi iného a kráčam ďalej so zdvihnutou hlavou.

František Tugendlieb bol aj liečiteľom. Liečil dokonca aj vás, keď sa u vás objavil za okom nádor. Sonoграф ho jasne identifikoval, ale po piatich dňoch Tugendliebovho lie-

Jeden z anjelov Aleny Čermákovéj, famózný František Tugendlieb.

Na krste CD šansóny a iné piesne s jeho krstnými rodičmi Hanou Hegerovou a Františkom Tugendliebom.

čenia na očnej onkológii nenašli nič. Nechceli ste sa od svojho učiteľa spevu naučiť aj toto?

Som strašný bojko. S Františkom sme sa veľa rozprávali práve o tej nekonečnej prítomnosti a o tom, čo bude potom, keď tu už nebudeme... Viedli sme rozhovory o hypnóze, energiách, bioenergiách a o rôznych paranormálnych javoch, ktoré existujú okolo nás. Táto téma ma fascinuje celý život, ale netrúfla by som si zabrádnuť do tejto sféry. František Tugendlieb je veľký duch, to nie je bežný človek. Keď ste s ním, opantá vás zvláštna energia. Keď sa nahnevá, jeho hnev je veľký, a keď miluje, láska je tiež obrovská. A práve obrovská láska k ľuďom mu umožnila prenášať liečivú energiu ďalej. Dnes veľa ľudí lieči, vykladá z kariet alebo cez numerológiu riešia rôzne veci, ale čo ma u Františka fascinovalo, to bola jeho neuveriteľná prepojenosť s energiou Krista. Hovorieval „Kristus je môj miláčik“, pretože On mal vždy otvorenú náruč pre všetkých bez rozdielu, a práve v ňom videl svoj vzor. Ale celý život si veľmi dobre uvedomoval, že on je len človek a „když tatík smáčkne ten knoflík, tak to zafunguje“. Aj pri chorobách. V mojom prípade to zafungovalo. A myslím si, že až vtedy som pochopila, čo je to viera... Takže, ak by „tatík smáčkl ten knoflík“, možno by som začala aj ja liečiť a možno by som sa zbavila toho strachu. Ale robiť to len kvôli svojmu egu, moci či peniazom, to nie, pretože mám v sebe obrovskú pokoru a veľkú bázeň pred tým Najvyšším. Nie som náboženský fanatik, no cítim energie, ktoré sú okolo nás. A len veľká preduchovnená osobnosť môže vstúpiť do týchto vôd. To je totiž obrovská zodpovednosť, lebo každý človek raz bude stáť pred tou najvyššou energiou a bude musieť skladať účty. Preto by som si sama na to nikdy netrúfla. Myslím, že ani František to nerobil len tak sám zo seba, ono to jednoducho prišlo. Úžasné bolo, že za liečenie nikdy nebral peniaze. On totiž naozaj veľmi dobre vedel, že je len človek.

Ďalší muž, ktorý výrazne ovplyvnil váš život, je hudobný skladateľ Ivan Čermák. Jedným slovom manžel. Čo bolo na začiatku – láska a až neskôr ste zistili, že máte spoločný aj hudobný svet, alebo vás najskôr spojila hudba?

Svojho manžela tiež nazývam anjelom. Je to ďalší človek, ktorý ku mne prišiel v období, keď som prežívala najväčšiu vnútornú krízu, aj umeleckú. Mala som pocit, že život je márnosť. Boli to ešte osemdesiate roky, vnímala som ťažký socializmus, a kým prišiel Gorbačov a začalo sa to celé lámať, mala som pocit, že sme v nejakej klietke a že všetko tu ovládajú mocenské sily, cez ktoré sa človek nedostane. Ani v súkromí som sa necítila šťastná a naplnená, vo vzťahoch bolo viac smútku ako radosti. Vtedy vstúpil do môjho života Ivan. S jeho bratom Mariánom som spievala v kapele a dala som mu nejakú kazetu s pesničkami, ktoré som si v tom čase písala. On to posunul Ivanovi a jedného dňa mi povedal, že Ivan sa chce so mnou stretnúť. Tak sme si dali stretnutie. Nebolo to až také romantické, lebo sme šli k mojej priateľke, ktorej vyhorel byt a škrabali sme tam steny, aby sme jej pomohli dostať sa z tej šlamastiky. Potom sme prišli ku mne domov, Ivan bol už vtedy veľmi dobrý gitarista, takže hral na gitare a ja som mu začala rozprávať, čo za tou hrou vidím, opisovala som mu veľkíhľadné obrazy. Vtedy sme obaja pocítili, že sme romantické duše, ktoré patria k sebe. S odstupom času môžem povedať, že si ani neviem predstaviť lepšieho partnera, ktorý by bol

schopný vnímať aj moje rozpoltenia, ktoré občas prichádzajú. Som dosť temperamentný, energický človek. Viem byť prudká, ostrá aj prísná, ale za všetkými ohnivými strelami Ivan vidí čistotu môjho konania. Lebo nikdy to nie je preto, že by som chcela ublížiť. Tým, že je taký mierny a medový, to celé unierňuje. Napokon, bol to on, kto ma presvedčil, že piesne, ktoré som dovtedy spievala, zďaleka nezodpovedajú mojej duši, a že piesne, ktoré bude písať pre mňa on, budú oveľa krajšie. Počkali sme si na ne síce 7 rokov, ale nelutujem, lebo ten čas zdanlivého pokoja priniesol svoje ovocie. Myslím, že piesne, ktoré pre mňa Ivan dnes píše a ktoré sú aj na mojom CD, sú úžasné. My dvaja sme sa asi stretnúť museli...

Stále platí, že spievate len jeho piesne?

Áno, platí.

Úprimne sa vám priznám, že ako matku dvoch malých detí ma trochu škriek, že na šansón človek potrebuje čas. To nie je hudba, ktorú si môžete pustiť pri umývaní riadu. Šansón si skôr pýta vaňu plnú teplej vody a možnosť úplne vypnúť, ponoriť sa do piesne, trochu sa zasnívať. Ale keď má človek doma malé deti, veľmi to nejde...

Áno, to je pravda. Keď sú doma deti, je to ťažké. Niekedy to cítim ako taký tlak v malom mozgu. A potom už nastupujú ohnivé šípy a občas aj nadávky. Je to taká obrana, výkrik duše: „Dajte mi aspoň trochu môj priestor, aspoň hodinku!“ Presne tá vaňa... všetci si to tak predstavujú – voda, sviečky, akýsi azyl, kde ma nikto nebude obťažovať. Mamy by museli byť neviem ako obdarené, aby venovali dostatok času deťom, práci i svojim záľubám. Mne teraz veľa času zaberá práca v televízii na projekte *Môj najmilší hit*, okrem toho učím spievať, doma musím navariť, vziať deti niekam von, potom sa zobudím, čo chudák pes, či má všetko, čo má mať... To je tisíc povinností. Práve nedávno som vravela svojej mame a mužovi, že ja mám ako kocky postavené za sebou povinnosti – len „musím, musím, musím, musím“... V poriadku, v pohode. Ale príde ešte jedno „musím“, a vtedy nastupuje domino efekt – šmahom ruky všetko zrútiť... nič nemusím! Ale keď nikto nepočuje tento výkrik do tmy, tak je zle.

Vaši synovia majú teraz 11 a 13 rokov. Myslíte, že raz pôjdu v šlapajach svojich rodičov?

Brániť im v tom nebudem. Ale nakoľko vidím, že nie vždy je to len o talente a o schopnostiach, ale aj o iných veciach, tak viem, že je to veľmi ťažké a vnútorná sila, to presvedčenie robiť hudbu alebo umenie musí byť v človeku také silné, že nič na svete by nezastavilo tú lavínu, ktorá sa spustí, keď si on za tým ide. Ak toto v sebe nemajú, nech robia hudbu len ako hobby, lebo inak sa stanú otrokmi neuskutočnenej vízie, sna. Chlapci sú šikovní muzikanti. Obaja hrajú na klavíri a hrajú veľmi slušne. Majú vynikajúceho učiteľa, Martina Mintala, ktorý ma ako klavirista momentálne sprevádza na koncertoch, a už vidím, že si aj sami sadnú a hrajú, spievajú si melódiu, akordy. Ak

sa teda budú profilovať hudobne, zakazovať im to nebudeme, budeme im v tom pomáhať, no zároveň im budeme stále hovoriť, že toto nie je jediná možnosť užiť sa.

Keďže piesne robíte doma spoločne s manželom, fungujú chlapci ako vaše prvé publikum?

Samozrejme. Keď sme pripravovali CD, aj oni boli súčasťou výberu, vyjadrovali sa k tomu, ktorá pesnička pôjde po ktorej a prečo. Ich reakcie boli veľmi pekné, mladší Andrej vždy všetko vysvetľoval v obrazoch. Aj teraz, keď cvičíme doma s klaviristom, Andrej prechádza cez obývačku, spieva si so mnou, tancuje, žilky mu len tak hrajú. Raz mi povedal: „Mami, keď budeš mať koncert a budú od teba žiadať prídavok, tak ho určite daj, lebo sa budeš dlhšie cítiť ako speváčka...“ Obaja vravia, že neskôr ma budú na klavíri sprevádzať. Vidia, aké ťažké je nájsť dobrého klaviristu, ktorý bude hrať piesne tak, aby boli povýšené na obrazy a nálady, lebo to nie sú len guľôčky a paličky zapísané v notovej osnove. Takže možno raz budem spievať a moji synovia budú pri mne hrať na klavíri. Myslím, že to bude úžasné.

Chlapci zrejme ovplyvnili aj vašu prácu. Krátko po ich narodení ste totiž ako hlasová pedagogička spolupracovali s Paťou Jariabkovou na CD „Paťa pátra“. Ako si spomínate na toto mamičkovské obdobie?

Moje mamičkovské obdobie sa vždy spájalo s prácou. Keď Paťa pripravovala svoj album, práve som čakala mladšieho syna, a vtedy sme spievali všetky tie detské pesničky a bruško spievalo spolu s nami. To obdobie bolo veľmi pekné, ale zároveň som sa občas trápila, že mám celú hlavu sústredenú len na tie svoje deti, a to som ešte netušila, že to tak bude na dlhých 10 rokov. Paťa mi vravievala: „Neboj sa, tvoj čas ešte príde...“ A mala pravdu, všetko to prišlo. Ale mamičkovské obdobie je podľa mňa vždy poznačené istou rozpoltenosťou ženy a neverím, že existuje žena, ktorá by to nepocítovala. Je tu dieťa, ktorému treba dať všetko, potom ešte manžel, ktorý si tiež zaslúži našu pozornosť, no málokedy sa mu jej dostáva toľko ako deťom, a napokon profesia. To je naozaj ťažké. Jeden môj známy mi hovorí: „Keby si sa nevenovala rodine tak, ako sa venuješ, už by si bola

top. "A ja hovorím: „Nevadí.“ Vážne, nevadí. Lebo v podstate ten čas si aj tak ide svojím taktom, svojím tempom a zisťujem, že keď človek v niečo verí, tak to prichádza.

„Nič nelutujem...“ spieva vo svojom najznámejšom šansóne Edith Piaf. Ako ste s ľútosťou na tom vy? Lutujete niečo vo svojom živote?

Tak to je dobrá otázka... Určite nelutujem nič, čo mi život priniesol, čím som musela prejsť, pretože vďaka tomu všetkému som sa stala kvalitnejšou bytosťou. Často som si hovorievala: „Čo keby som mala rodičov, ktorí by žili v absolútnom dostatku, dali by mi všetko, aj lásku, ale ja by som mala chladné srdce a nikdy by som im to nevedela vrátiť? Chcela by som to? Nechcela.“ Moja mama mala veľmi ťažký život a dokázala to všetko zvládnuť. Veď mala iba jeden deň 17 rokov, keď som sa narodila. Bola vystavená obrovskému tlaku rodiny, ktorej sa to nepáčilo, a musela čeliť i mužovi, ktorý nikdy nebol zodpovedným otcom ani manželom. Nebol jej oporou, ale napriek tomu, keď zomrel a boli sme ho odprevádzali, videla som na mame, že predsa len tá láska, ktorou prešla, mala niečo do seba. A verím, že hoci to bolo pre ňu ťažké, nič nelutovala. Aj vďaka nej som sa naučila, že niet čo ľutovať, treba ísť stále dopredu. Lebo dôvod na ľútosť máme všetci. Niekedy stačí, že slnko svieti príliš silno a už sa ľutujeme... Určite by som ľutovala, keby som nedokázala odpustiť. Myslím, že v živote je veľmi dôležité nájsť v sebe dostatok sily a dospieť k odpusteniu. Na každom kroku stretávam ľudí s rôznym osudom, pohnutkami, mnohí sú aj zlí, ale nájsť v sebe silu odpustenia znamená, že človek sa približuje k pochopeniu lásky. Tak ako som nikdy nevedela, čo je to viera, než som sa uzdravila z nádorového ochorenia, tak v podstate je človek schopný lásky, až keď dokáže odpustiť. Takže nič nelutujem, nič by som nemenila.

Tak sa spýtam priamo – nikdy ste nelutovali ani to, že ste v roku 1992 nakrútili absolventský autobiografický film *Vyviekanie z vlastnej kože*, v ktorom ste poukázali na svoje neľahké detstvo v rodine, kde tvrdou rukou vládol sedem ráz trestaný otec alkoholik? Nemáte pocit, že ste svoju dušu obnažili až príliš a stali ste sa tak veľmi zraniteľná?

Možno je to zvláštne, ale oveľa zraniteľnejšia som bola pred tým filmom. Ten film riešil napríklad aj pocit ľútosť. Asi každý z nás prejde obdobím, keď si hovorí: „Keby som sa narodil iným rodičom, kde ja som už mohol byť...“ Ale to, kam kráčame a kde budeme v budúcnosti, spočíva len v nás samých, a nie v tom, kde sme sa narodili. Nie, už nie som zraniteľná a pokojne sa môžem rozprávať na tému moja rodina, môj otec, moja mama. Napokon, aj v psychológii sa hovorí, že keď diváci vidia niečo tragické a vedia sa vžiť do postáv, tak vlastne prežívajú utrpenie spolu s nimi, a potom nastupuje katarzia, akási vnútorná očista, oslobodenie od tých starostí, lebo my všetci sa zrkadlíme buď v tom druhom, alebo v situáciách, do kto-

rých sme postavení. A z toho, ako reagujeme, sa o sebe veľa dozvedáme. Keď si napríklad myslíme, že nie sme egoisti, tak naschvál príde situácia, ktorá to preverí.

Keď som nakrútila film o svojej rodine, mala som možnosť po dlhých rokoch s otcom znova komunikovať a aj s mamou rozoberať mnohé boľavé témy. Vtedy som mala 28 rokov a prešla som stavom katarzie. Uzavrela sa jedna kapitola a už tam nezostal priestor na odsúdenie alebo hnev. S otcom sme si v tom filme odpustili. A aj s mamou sme si veľa povedali. Sedeli sme doma oproti sebe a mama mi vraví: „Vieš, mám výčitky, že som ti nikdy nedala toľko ako ostatným. A ja jej hovorím: „Mami, ty si mi dala najviac, ako si mohla.“ Obe sme pritom plakali. Naozaj si neviem predstaviť, že by mi mama dala v rámci seba samej oveľa viac. Moja mama je jednoduchá žena. Mala päť detí, celý život robila niekoľko prác, žili sme veľmi ťažko, lebo sme nemali peniaze, no ona vždy z toho nejako *vykočulovala*, nikdy sa nestázovala, že nevládze. Štrikovala nám i šila a hovorievala: „Keď pôjdeš do školy, budeš čistá a krásne oblečená, aby nikto nemohol povedať, že toto je tá chudera, ktorá má otca alkoholika...“ Môj film otvo-

ril všetky tieto témy v rodine a nielen ja som prešla tou vnútornou očístou, ale prešla ňou i moja mama a otec. A verila som, že vďaka tomu filmu môžem aj v iných ľuďoch zapáliť túžbu po tom, aby nikdy nehádzali vinu za svoje neúspechy na svojich rodičoch. Nech už sú tí rodičia akikolvek...

Keď som mala 18 rokov, tak som svoju mamu nechápala. Hnevala som sa na ňu i na otca, a preto bolo to obdobie pre mňa veľmi trýznivé. Keď som však nakrútila ten film, tak som svojich rodičov pochopila. Odvtedy sa mi dokonca s otcom ani nikdy nesnívalo. Nikdy mi nezišlo na um, že máme medzi sebou niečo nevyrovnané. Nie, my máme vyrovnané všetko. A som na to hrdá! Dúfam, že ten film aspoň v niektorých ľuďoch vzbudil to, aby nabrali silu odpustiť. Lebo odpustenie je dôležité. Len čo totiž príde smrť, už je neskoro, tá raz a navždy všetko ukončí v tom pozemskom zmysle slova. Poznám ľudí, ktorí sa strašne umárajú tým, že si nestihli vyjasniť vzťahy s mamou, so sestrou, bratom... Nikdy nie je neskoro, ale pýcha to občas zamedzí.

Za rozhovor ďakuje

Monika Bothová

Muzikantská rodinka. Manžel Ivan skladá pre svoju ženu piesne a raz ju pri spievaní možno budú sprevádzať na klavíri synovia.